

Yeni Sosyal Baskınlık Yönelimi Ölçeği'nin (SBY₇) Türkçeye Uyarlanması

Turkish Adaptation of New Social Dominance Orientation Scale (SDO₇)

Bağdat Deniz Kaynak¹, Meryem Kaynak Malatyalı², Derya Hasta³

¹Ar. Gör., Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi, Psikoloji Bölümü, Ankara, Türkiye

²Dr., Ankara, Türkiye

³Doç. Dr., Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi, Psikoloji Bölümü, Ankara, Türkiye

ORCID: B.D.K. 0000-0002-0667-2356;

M.K.M. 0000-0003-2467-1207;

D.H. 0000-0002-6299-0666

Sorumlu yazar/Corresponding author:

Bağdat Deniz Kaynak,

Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi, Psikoloji Bölümü, Ankara, Türkiye

E-posta/E-mail: bdkaynak@ankara.edu.tr

Başvuru/Submitted: 05.08.2020

Revizyon Talebi/Revision Requested:

19.08.2020

Son Revizyon/Last Revision Received:

24.10.2020

Kabul/Accepted: 02.11.2020

Online Yayın/Published Online: 08.03.2021

Citation/Atf: Kaynak, B. D., Kaynak Malatyalı, M., & Hasta, D. (2021). Yeni Sosyal Baskınlık Yönelimi Ölçeği'nin (SBY₇) Türkçeye uyarlanması. *Psikoloji Çalışmaları - Studies in Psychology*, 41(1): 301-330.
<https://doi.org/10.26650/SP2020-0108>

ÖZ

Sosyal baskınlık yönelimi (SBY), var olan hiyerarşik yapıları desteklemeye yönelik bireysel bir eğilime karşılık gelmektedir ve son dönemde yürütülen çalışmalar bu kavramın iki faktörlü bir yapıya sahip olduğunu göstermektedir: SBY-Baskınlık (SBY-B) ve SBY-Eşitlik Karşıtı Olma (SBY-EKO). Bu çalışmanın amacı, Ho ve arkadaşlarının (2015) SBY'nin iki faktörlü yapısını ölçmek için geliştirdiği Yeni Sosyal Baskınlık Yönelimi Ölçeği'nin (SBY₇) Türkçeye uyarlanmasıdır. Bu amaçla, SBY₇ iki farklı örneklemeden toplam 730 katılımcıya (222 erkek, 507 kadın ve bir boş veri) uygulanmıştır. Ayrıca, Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği, Genel Sistemi Meşrulaştırma Ölçeği (örneklem-1), Toplumsal Cinsiyete İlişkin Sistemi Meşrulaştırma Ölçeği (örneklem-2) ve katılımcıların sosyal refahın yeniden sağlanmasını, gelir adaletinin sağlanmasını ve savaşı destekleme düzeylerini belirlemek için oluşturulan Kısa Soru Formu uygulanmıştır. Doğrulayıcı faktör analizi sonuçları, anlamsal ve yöntemsel olarak farklı maddeleri barındıran dört faktörlü bir yapıyı desteklemektedir. Yapı geçerliğine ilişkin bulgular, SBY-Toplam, SBY-B ve SBY-EKO'nun korumacı ve düşmanca cinsiyetçilik ve genel sistemi meşrulaştırma (örneklem-1) ve toplumsal cinsiyete ilişkin sistemi meşrulaştırma (örneklem-2) düzeyleri ile pozitif yönde ilişkili olduğunu göstermektedir. Yapı geçerliğini test etmek için ayrıca SBY-B ve kriter değişkenleri arasındaki yarı-kısmi korelasyonlar ile SBY-EKO ve kriter değişkenleri arasındaki yarı-kısmi korelasyonlar karşılaştırılmıştır. Bulgular, 12 ayrı yarı-kısmi korelasyon farkı karşılaştırmasından yalnızca üçünde anlamlı bir farklılık olduğunu göstermektedir. Bu bulgular, SBY-B ve SBY-EKO arasında, mevcut çalışmada ele alınan kriter değişkenlerini yordama açısından istikrarlı bir farklılaşmanın olmadığına işaret etmektedir. Sonuç olarak, bu çalışmanın sonuçları SBY₇'nin Türkiye'de sosyal baskınlık yöneliminin anlamsal ve yöntemsel olarak farklı yönlerini barındıran dört faktörlü bir yapıya sahip olduğuna, ancak kuramsal olarak SBY-EKO ve SBY-B'nin ülkemizde belirgin bir şekilde birbirinden ayrılmadığına işaret etmektedir. Bu nedenle, SBY₇'nin Türkiye'de sosyal baskınlık yöneliminin farklı yönlerini içeren tek faktörlü bir ölçek olarak kullanılabilceği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal baskınlık kuramı, sosyal baskınlık yönelimi, ölçek uyarlaması

ABSTRACT

Social dominance orientation (SDO) represents an individual tendency to support already existing hierarchical social structures. Recent research has indicated that this phenomenon has a two-factor structure: SDO-Dominance (SDO-D) and SDO-Egalitarianism (SDO-E). The aim of this study is to adapt the New Social Dominance Orientation Scale (SDO₇), developed by Ho et al. (2015), to measure the two-factor structure of SDO for the Turkish context. For this purpose, SDO₇ was applied to 730 participants (222 men, 507 women and one missing) from two different samples. Additionally, an Ambivalent Sexism Scale, General System Justification Scale (sample-1), Gender Related System Justification Scale (sample-2) and a Short Question Form (which was created to determine participants' levels of support for social welfare, income justice, and war) were also applied. Results of confirmatory factor analysis support a four-factor structure that contains both substantive and methodological items. The results for construct validity showed that SDO, SDO-D, and SDO-E were positively correlated with benevolent and hostile sexism and general system justification (sample-1), and gender related system justification (sample-2). Furthermore, in order to test construct validity the semi-partial correlations between SDO-D and criterion variables and those between SDO-E and criterion variables were compared. Results indicated that, only 3 of the 12 different semi-partial correlation comparisons were significant. These results implied that SDO-D and SDO-E were not consistently different in terms of their relations with the criterion variables measured for this study. Therefore, the results of this study indicate that SDO₇ has a four-factor structure that contains both substantive and methodological dimensions of social dominance orientation in Turkey. However, theoretically SDO-E and SDO-D are not clearly separated from one another. Thus, SDO₇ can be used as a one-factor scale which includes different aspects of social dominance orientation in Turkey.

Keywords: Social dominance theory, social dominance orientation, scale adaptation

EXTENDED ABSTRACT

Social dominance theory, developed by Sidanius and Pratto (1999), has gained an important position within social psychology in the last two decades. It has been very successful in explaining attitudes, behavior and emotions (Fischer, Hanke, & Sibley, 2012; Pratto et al., 2013). According to the theory, individuals' tendency to support existing hierarchical structures (i.e., Social Dominance Orientations or SDOs) have an important role in the maintenance of these structures (Lee, Pratto, & Johnson, 2011). Recent studies (Ho et al., 2012; Kugler, Cooper, & Nosek, 2010) have indicated that SDO consists of two sub-dimensions: SDO-Dominance (SDO-D) and SDO-Egalitarianism (SDO-E). SDO-D reflects explicit support for the dominance of superior groups to inferior groups within society and is more related with the blatant and hostile attitudes toward subordinate group members. However, SDO-E reflects a tendency to maintain inequality and is more related to implicit ideologies acting to maintain social inequality (Ho et al., 2012).

Ho et al. (2015) claimed that the previous version of SDO Scale (SDO₆; Pratto, Sidanius, Stallworth, & Malle, 1994) may fail to measure this two-dimensional structure and developed a New Social Dominance Orientation Scale (SDO₇) which is more suitable to measure this two-dimensional structure. The purpose of the present study is to adapt SDO₇ to the Turkish context and to test whether the two-dimensional structure of SDO₇ is appropriate for the Turkish sample.

To test the construct validity, the relationships between SDO, SDO-D and SDO-E, and benevolent sexism, hostile sexism, general system justification, and gender related system justification were investigated. To test the construct validity, the semi-partial correlations of SDO-D and SDO-E with the criterion variables (e.g., benevolent sexism, hostile sexism, general system justification, gender related system justification, and support for social welfare, income justice and war) were also compared.

Method

SDO₇ was applied to two different samples. Sample-1 consisted of 357 university students (64 men, 292 women, one missing). Sample-2 consisted of 373 participants (158 men, 215 women). Participants completed SDO₇ (Ho et. al., 2015), Ambivalent Sexism Scale (Glick & Fiske, 1996), General System Justification Scale (sample-1; Kay & Jost, 2003) and Gender Related System Justification Scale (sample-2; Jost & Kay, 2005) and a Short Question Form (to measure support for social welfare, income justice, and war).

Results

The results of confirmatory factor analysis indicated that, for both samples, a four-factor model which includes both substantive (SDO-D and SDO-E) and methodological (pro-trait and con-trait) dimensions fitted the data well. Additionally, this four-factor model fits the data better than a) two-factor model which only accounts for substantive dimensions, b) two-factor model which only accounts for methodological dimensions, and c) one-factor model which does not account for any substantive and methodological dimensions. With regard to construct validity, SDO, SDO-D, and SDO-E were positively correlated with benevolent sexism, hostile sexism, general system justification (for sample-1), and gender related system justification (for sample-2). Finally, the semi-partial correlations between SDO-D and criterion variables and between SDO-E and criterion variables were compared. The results indicated that, only 3 of the 12 different semi-partial correlation comparisons were significant. Specifically, for sample-1 and sample-2 semi-partial correlation between SDO-D and benevolent sexism was significantly stronger than the semi-partial correlation between SDO-E and benevolent sexism. Furthermore, semi-partial correlation between SDO-E and support for social welfare was stronger than the semi-partial correlation between SDO-D and support for social welfare, but only for sample-2. However, all of the remaining nine semi-partial correlation comparisons were not statistically significant (all $p > .09$).

Discussion

Overall, the aim of the study was to adapt SDO₇ into the Turkish context. The results indicated that SDO₇ was a reliable and valid scale for the Turkish sample. Moreover, the

results of confirmatory factor analysis indicated that for the Turkish sample, SDO₇ has a four-factor structure that contains both substantive (SDO-D and SDO-E) and method (pro-trait and con-trait) items. However, the results for the construct validity imply that SDO-D and SDO-E were not consistently different in terms of their relations with the criterion variables measured for this study. These results indicated that substantial dimensions of the scale (SDO-D and SDO-E) are not clearly separated from each other in terms of the criterion variables measured for this study. As such, this implies that the SDO₇ could be used as one-factor scale in Turkey.

Sidanius ve Pratto (1999) tarafından geliştirilen sosyal baskınlık kuramı son yirmi yılda sosyal psikoloji alanında önemli bir yer edinmiş ve alandaki pek çok olguyu açıklamada oldukça başarılı olmuştur (Fischer, Hanke ve Sibley, 2012; Pratto ve ark., 2013). Kurama göre, var olan hiyerarşik yapıların sürmesinde bireylerin bu yapıları desteklemesi ya da *sosyal baskınlık yönelimleri* önemli bir yere sahiptir (Lee, Pratto ve Johnson, 2011). Yakın dönemde yürütülen bazı çalışmalar (Ho ve ark., 2012; Kugler, Cooper ve Nosek, 2010), sosyal baskınlık yöneliminin iki faktörden oluştuğuna işaret etmektedir: Sosyal Baskınlık Yönelimi-Baskınlık (SBY-B) ve Sosyal Baskınlık Yönelimi-Eşitlik Karşıtı Olma (SBY-EKO). Buna göre, SBY-B üst grupların alt gruplara yönelik tahakkümünün devam etmesini desteklemeye yönelik bir eğilimi ifade ederken SBY-EKO grup temelli eşitsizliğin üstü örtük yollardan da olsa sürmesini arzulamaya yönelik bir eğilimi yansıtmaktadır (Ho ve ark., 2012; 2015). Bununla birlikte, Ho ve arkadaşları (2015) daha önce kullanılan Sosyal Baskınlık Yönelimi Ölçeği'nin (SBY₆, Pratto, Sidanius, Stallworth ve Malle, 1994) bu iki faktörlü yapıyı ölçmede yetersiz kalabileceğini iddia etmiştir. Buna göre, SBY₆ sekiz ters-kodlu ve sekiz düz-kodlu maddeden oluşmakta ve tüm ters-kodlu maddeler SBY-EKO'yu ve tüm düz-kodlu maddeler ise SBY-B'yi ölçmektedir. Bu durum ise SBY₆'daki iki faktörlü ayrışmanın sadece yönetsel olabileceğini düşündürmüştür (Ho ve ark., 2015). Ho ve arkadaşları (2015) buradan yola çıkarak, hem anlamsal hem de yönetsel ayrışmayı göz önünde bulunduran ve Sosyal Baskınlık Yönelimi Ölçeği (SBY₇) olarak adlandırılan yeni bir ölçek geliştirmişlerdir. Bu çalışmanın temel amacı SBY₇'nin Türkçeye uyarlanması ve ölçeğin anlamsal iki ve yönetsel iki olmak üzere dört faktörlü yapısının Türkiye örneklemini için uygun olup olmadığının sınanmasıdır.

Sosyal Baskınlık Kuramı

Sosyal baskınlık kuramına göre, ekonomik artı değer elde edilen bütün toplumlarda grup temelli bir sosyal hiyerarşinin oluşması kaçınılmazdır (Pratto, 1999; Pratto, Sidanius ve Levin, 2006; Sidanius ve Pratto, 1999). Kurama göre, bu hiyerarşik sistemde bazı gruplar daha *baskın* bir konumda yer alarak yeterli sağlık ve eğitim hizmetleri, iyi barınma koşulları, statü ve saygınlık gibi olumlu sosyal değerlerden daha fazla pay almaktadır. Diğer gruplar ise *alt statüde* yer alarak yetersiz eğitim, işsizlik ve kötü barınma koşulları gibi olumsuz sosyal değerlerden daha fazla pay almaktadır (Pratto ve ark., 1994). Kuramın temel kavramlarından olan sosyal baskınlık yönelimi ise toplumdaki baskın grupların alt statüdeki gruplara tahakküm etmesini ve hiyerarşik toplum yapısını

bireysel olarak desteklemek ve böyle bir toplum yapısını istemek biçiminde tanımlanmaktadır (Sidanius ve Pratto, 1993). Bulgular, bireylerin sosyal baskınlık yönelimlerdeki artışın hiyerarşik toplumsal yapıyı devam ettirebilecek düşünce, ideoloji ve davranışları arttırdığını (Asbrock, Gutenbrunner ve Wagner, 2013; Larsson, Björklund ve Bäckström, 2012; Lee ve ark., 2011; Pratto ve ark., 2013) hiyerarşik yapının önüne geçebilecek düşünce, ideoloji ve davranışları ise azalttığını (Di Meo, 2007; Sibley ve Liu, 2004) ortaya koymaktadır. Örneğin, sosyal baskınlık yöneliminin artması diğer etnik ya da dini gruplara yönelik önyargıyı artırırken (Lee ve ark., 2011), farklı kültürlerle ya da dezavantajlı gruplarla empati yapma düzeyini azaltmaktadır (Di Meo, 2007; Sidanius ve ark., 2013). Yapılan başka çalışmalar sosyal baskınlık yöneliminin toplumsal cinsiyet hiyerarşisini sürdürebilecek ideoloji ve tutumlarla da ilişkili olduğunu göstermektedir (örn., Kaynak-Malatyalı, Kaynak ve Hasta, 2017). Bununla birlikte, daha önce tek faktörlü olarak ele alınan sosyal baskınlık yöneliminin kuramsal olarak ayrışan iki faktöre sahip olduğu öne sürülmektedir (Ho ve ark., 2015).

Sosyal Baskınlık Yöneliminin İki Boyutu

Daha önce de bahsedildiği gibi, yakın dönemde yürütülen çalışmalar sosyal baskınlık yöneliminin SBY-B ve SBY-EKO olmak üzere iki farklı faktörünün olduğuna işaret etmektedir (Ho ve ark., 2012; 2015; Pula, McPherson ve Parks, 2012). SBY-B faktörü daha çok azınlıkta olan gruplara üstünlük sağlama amacıyla yürütülen açık baskılarla ve gruplar arası saldırganca davranışlarla ilişkilidir. SBY-EKO faktörü ise gruplar arasındaki eşitsizliğin sürdürülmesi yönünde bir tarafgirliği içermektedir ve bunu arttırabilecek daha örtük ideolojilerin desteklenmesiyle ilişkilidir (Ho ve ark., 2015).

SBY-B ve SBY-EKO'nun kuramsal açıdan iki farklı faktör olduğunu ve gruplar arası hiyerarşiyi farklı yollardan arttırdıklarını gösteren pek çok çalışma bulunmaktadır (Eagly, Diekmann, Johannesen-Schmidt ve Koenig, 2004; Ellenbroek, Verkuyten, Hindriks, Verkuyten ve Coenders, 2014; Ho ve ark., 2012, 2015; Kteily, Bruneau, Waytz ve Coterill, 2015; Thijs ve Poppe, 2014). Bu çalışmalar, SBY-B'nin daha çok baskın grubun diğer gruplara egemenliğini arttırabilecek açık, düşmanca ve saldırganca tepkilere yol açtığını göstermektedir. Ho ve arkadaşlarının (2012) yürüttüğü çalışmada SBY-B'nin açık ırkçılıkla, göçmenlere işkence ve şiddet uygulanmasını desteklemeyle, savaşa, silahlı müdahalelere ve idam cezasına verilen desteklerle ve genel cezalandırma isteği (*punitiveness*) ile ilişkili olduğu bulunmuştur. Ho ve arkadaşlarının (2015) yürüttüğü bir diğer çalışmada SBY-B'nin adı geçen değişkenlerle birlikte savaşı meşrulaştırma, mili-

tarizm, İnan ile savaşı, Suriye'nin işgalini ve işkence cezalarını destekleme gibi açık saldırganlık içeren değişkenlerle de pozitif yönde ilişkili olduğu gösterilmiştir. Diğer çalışmalarda da, SBY-B'nin işkenceyi destekleme düzeyi (Larsson ve ark., 2012), kadınlara ve eşcinsellere açıkça karşı olma (Eagly ve ark., 2004), sembolik ırkçılık (Kugler ve ark., 2010) ve açık bir biçimde insandılaştırma (*blatant dehumanization*, Kteily ve ark., 2015) gibi daha çok açık saldırganlık içeren tepkilerle pozitif yönde ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Öyle ki, SBY-B'nin erkeklerde baskınlık yöneliminin bir göstergesi sayılabilecek kaslı olma arzusu ile ilişkili olduğu dahi belirlenmiştir (Swami ve ark., 2013).

Sosyal baskınlık yöneliminin diğer bir faktörü olan SBY-EKO ise toplumda var olan eşitsizliğin sürdürülmesi yönünde bir isteği içermektedir ve daha çok bu yapıyı korumaya yönelik örtük tepkilerle ilişkilidir (Ho ve ark., 2012, 2015). Ho ve arkadaşları (2012, 2015) tarafından yürütülen iki farklı çalışmada SBY-EKO'nun açık saldırganlık içeren tepkilerden çok sistemi meşrulaştırma, genel muhafazakârlık, pozitif ayrımcılığa karşı olma, sosyal refahın sağlanmasına karşı olma, gelirlerin ve refahın yeniden dağıtılmasına karşıtlık gibi değişkenlerle pozitif yönde ilişkili olduğu gösterilmiştir. Yapılan diğer çalışmalar da SBY-EKO'nun sosyal refahın yeniden paylaşılmasına karşı olma (Kugler ve ark., 2010), örtük insandılaştırma (Kteily ve ark., 2015), oligarşiye dayalı siyasi sistemleri destekleme (Ellenbroek ve ark., 2014) ve geleneksel ahlaki yapıyı destekleme (Eagly ve ark., 2004) gibi daha örtük tepkilerle pozitif yönde ilişkili olduğunu göstermiştir.

Sosyal baskınlık yöneliminin iki faktörlü bir yapısının olduğu hem yapısal (Hasta ve Karaçanta, 2017; Ho ve ark., 2012; Kugler ve ark., 2010) hem de kuramsal (örn., Ellenbroek ve ark., 2014; Kteily ve ark., 2015) olarak ortaya konmuş olsa da Sosyal Baskınlık Yönelimi Ölçeği'nin tek faktöre göre geliştirilmiş olması bazı sorunlara ve eleştirilere neden olmaktadır. Daha önce de bahsedildiği gibi, Sosyal Baskınlık Yönelimi Ölçeği ters-kodlu sekiz ve düz-kodlu sekiz olmak üzere 16 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin faktörlerinden biri olan SBY-B hepsi düz kodlanan sekiz maddeden oluşmakta iken, SBY-EKO hepsi ters kodlanan sekiz maddeden oluşmaktadır. Diğer bir ifadeyle, yanıtlayıcıların SBY-B'yi ölçen tüm maddelerden (örn., “*Üstün gruplar daha alt düzeyden gruplara egemen olmalıdır.*”) aldığı puanlar arttıkça SBY düzeyleri artmaktayken, SBY-EKO'yu ölçen tüm maddelerden (örn., “*Hiçbir grup toplumda baskın olmamalıdır.*”) aldıkları puanlar arttıkça SBY düzeyleri azalmaktadır. Bu durum iki faktörlü yapı-

nın yöntemsel kısıtlılıktan kaynaklandığı eleştirilerini de birlikte getirmektedir (Ho ve ark., 2015). Diğer bir ifadeyle, SDO₆'nın iki faktörlü yapısının maddelerin kodlanış biçiminden kaynaklanabileceği düşünülmektedir. Bu sınırlılık nedeniyle, boyutlar arasında anlamsal açıdan bir farklılık olmadığı, ölçeğin bu yapısal özelliğinin iki faktörlü yapıya neden olabileceği eleştirisi yapılmaktadır (Ho ve ark., 2012). Ho ve arkadaşları (2015) bu sınırlılığı ortadan kaldırmak için iki faktörlü yapıya uygun yeni bir ölçme aracı geliştirmiş ve ölçeği SBY₇ olarak isimlendirmişlerdir. Bu yeni ölçüm aracında her bir faktör dörder düz-kodlu ve dörder ters-kodlu maddeden oluşmaktadır. Dolayısıyla düz-kodlu ve ters-kodlu maddeler faktörlere dengeli bir biçimde dağılmaktadır. Böylece, tek faktörlü yapıya uygun olarak geliştirilmiş SBY₆'a göre SBY₇'nin SBY'nin iki faktörünü daha iyi ölçeceği ve alan yazındaki bir boşluğu dolduracağı ifade edilmiştir (Ho ve ark., 2015). Nitekim, 2015 yılında geliştirilen ölçek pek çok farklı araştırmacı tarafından kullanılmış, farklı dillere uyarlanmış ve ölçeğin iki faktörlü bu yeni versiyonu desteklenmiştir (örn., Aiello, Passini, Tesi, Morselli ve Pratto, 2019; Aziz ve Kamal, 2018).

Türkçeye ise yalnızca ölçeğin tek faktörlü yapısı için geliştirilmiş eski versiyonu (SBY₆, Sidanius ve Pratto, 1999) uyarlanmıştır (Karaçanta, 2002) ve Türkiye'de yürütülen çalışmalarda yaygın olarak bu ölçek kullanılmaktadır (Avcı, 2014; Karayeğen, 2015; Yıldırım ve Akgün, 2013). Ayrıca, Hasta ve Karaçanta (2017), bahsedilen ölçek için iki faktörlü yapının uygun olduğunu bulgulamış olsalar da, daha önce de belirtildiği gibi bu ayrışma madde kodlanış biçiminden kaynaklanıyor olabilir. Dolayısıyla, hem yöntemsel hem de anlamsal ayrışmayı göz önünde bulundurarak geliştirilen SBY₇'nin Türkçeye uyarlanması önem kazanmaktadır. Mevcut çalışma, SBY'nin faktörlerinden birinin diğerine göre daha fazla ilişkili olabileceği değişkenlerin ele alındığı çalışmaların sağlıklı sonuçlar vermesi açısından da oldukça önemlidir. Bu doğrultuda, bu çalışmanın amacı hem anlamsal iki faktörü hem de yöntemsel iki faktörü göz önünde bulunduran yeni bir ölçüm aracı olan SBY₇'nin Türkçeye uyarlanmasıdır. Böylece, SBY'yi iki faktörlü olarak ele alacak araştırmacılar için SBY-EKO'yu ve SBY-B'yi ölçmeye uygun bir ölçüm aracının Türkçeye kazandırılması amaçlanmaktadır.

SBY₇'nin Yapı Geçerliliği

Bu çalışma kapsamında, daha önce pek çok çalışmada sosyal baskınlık yönelimiyle ilişkili olduğu bulunan düşmanca ve korumacı cinsiyetçiliğin (Feather ve McKee, 2012; Kaynak-Malatyalı ve ark., 2017; Osborne ve Davies, 2009), genel sistemi meşrulaştır-

manın (Jylhä ve Akrami, 2015) ve toplumsal cinsiyete ilişkin sistemin meşrulaştırılmasının (Bareket, Kahalon, Shnabel ve Glick, 2018) SBY₇'nin yapı geçerliğinin göstergesi olarak ele alınabilecek yapılar olduğu düşünülmektedir.

Glick ve Fiske (1996, 2001) tarafından geliştirilen çelişik duygulu cinsiyetçilik kuramına göre, kadınların erkekler karşısındaki ikincil konumunun sürmesinde etkili olan cinsiyetçilik düşmanca cinsiyetçilik ve korumacı cinsiyetçilik olmak üzere birbirini tamamlayan iki faktörlü bir yapıdan oluşmaktadır. Düşmanca cinsiyetçilik, özellikle erkek egemenliğini tehdit eden (feministler ve yüksek statüye sahip olanlar gibi) kadınlara yönelik düşmanca tutumları içermekte ve kadın-erkek eşitsizliğinin açık bir biçimde sürdürülmesine neden olmaktadır. Cinsiyetçiliğin daha örtük bir versiyonu olan korumacı cinsiyetçilik ise var olan cinsiyet eşitsizliğinin daha yumuşak ve kibar yollarla da olsa (kadınların korunması gerekir gibi) devamına hizmet etmektedir (Glick ve Fiske, 1996). Dolayısıyla, hem düşmanca cinsiyetçiliğin hem de korumacı cinsiyetçiliğin SBY-Toplam, SBY-B ve SBY-EKO faktörleri ile pozitif yönde ve anlamlı bir ilişkisinin olması beklenmektedir.

Sistemi meşrulaştırma kuramı (Jost ve Banaji, 1994) bireyin kendisinin veya dahil olduğu grubun aleyhine de olsa, içerisinde bulunduğu ideolojik sistemi akla uydurma ve sürdürme motivasyonuna sahip olduğunu ileri sürmektedir. Bu ideolojik sistemler ekonomik, siyasal ya da toplumsal cinsiyet rolleri ile ilişkili olabilmektedir. Buradan yola çıkıldığında, bireylerin içerisinde buldukları hiyerarşik yapıları destekleme eğilimlerinin, içerisinde yer aldıkları sistemi meşrulaştırma motivasyonu ile ilişkili olması beklenebilir. Yapılan çalışmalar da sosyal baskınlık yönelimi ile sistemi meşrulaştırma düzeyinin pozitif yönde ilişkili olduğuna işaret etmektedir (Bareket ve ark., 2018; Jylhä ve Akrami, 2015). Dolayısıyla, bu çalışmada kullanılacak SBY₇ ölçeği için, genel sistemi meşrulaştırma ve toplumsal cinsiyete ilişkin sistemi meşrulaştırma düzeyiyle SBY-Toplam, SBY-B ve SBY-EKO düzeylerinin pozitif yönde ilişkili olması beklenmektedir.

Bu çalışmada ayrıca, SBY-B'nin ve SBY-EKO'nun kuramsal olarak farklılaşıp farklılaşmadığının incelenmesi amacıyla bu iki faktörün farklı yapılarla ilişki düzeylerinin ayrışıp ayrışmadığı test edilecektir. Daha önce de vurgulandığı gibi, SBY-B alt gruplara hükmetme ve baskın gelmeye yarayacak açık ve saldırganca tutum ve davranışları SBY-EKO'ya göre daha fazla yordarken (örn., düşmana karşı işkence benzeri kötü muamelelerin

meşrulaştırılması; Larsson ve ark., 2012), SBY-EKO toplumsal eşitsizliğin örtük ve dolaylı da olsa sürdürülmesine katkıda bulunabilecek politikalara yönelik tutumları SBY-B'ye göre daha fazla yordamaktadır (örn., sosyal refahın yeniden dağıtılmasına karşı olma; Ho ve ark., 2015). Buradan hareketle, SBY-B ve SBY-EKO'nun kuramsal olarak farklı değişkenleri yordaması beklenmektedir. Bu çalışma bağlamında, SBY₇'nin iki faktörünün yapı geçerliğinin sınanması amacıyla bu iki faktörün çeşitli kriter değişkenlerini yordama açısından bir farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir. Daha açık bir ifadeyle, SBY-B ve SBY-EKO'nun bu çalışma bağlamında ele alınan kriter değişkenlerini (savaşın, sosyal refahın yeniden dağıtılmasının ve gelir adaletinin sağlanmasının desteklenmesi, genel sistemi meşrulaştırma, toplumsal cinsiyetle ilgili sistemi meşrulaştırma, korumacı cinsiyetçilik ve düşmanca cinsiyetçilik) yordama açısından bir farklılık gösterip göstermedikleri incelenmiştir.

İlk olarak, bireylerin savaşı destekleme, düşmanca cinsiyetçilik ve korumacı cinsiyetçilik düzeyleri SBY-B faktörünün yapı geçerliğinin test edilmesi için kullanılmıştır. Geçmişten günümüze savaşların bazı grupların diğerlerine açık ve saldırgan bir biçimde tahakküm etmesi ve onlar üzerinde egemenlik kurmasının bir yolu olarak kullanıldığı düşünülebilir. Bu açıdan değerlendirildiğinde, bireylerin grup baskınlığına yönelik arzularını yansıtan SBY-B'nin onların savaşa destek verme düzeylerini, toplumsal eşitlikle ilişkili olan SBY-EKO'ya oranla daha güçlü yordaması beklenebilecektir. Ho ve arkadaşlarının (2015) yürüttüğü çalışmada da bu beklentiyle tutarlı bir biçimde, SBY-EKO'ya oranla SBY-B'nin militarizmle ve İran ile savaşı destekleme düzeyiyle daha fazla ilişkili olduğu gösterilmiştir. Ayrıca, hem korumacı hem de düşmanca cinsiyetçilik düzeyleri erkek baskınlığının sürmesine farklı yollardan da olsa katkı sağlamaktadır (Glick ve Fiske, 2001) ve her iki cinsiyetçilik türünün de SBY-EKO'dan daha çok SBY-B ile ilişkili olduğu gösterilmiştir (Bergh, Sidanius ve Sibley, 2015). Buradan yola çıkıldığında, mevcut çalışmada da SBY-EKO'ya oranla SBY-B'nin savaşı destekleme, korumacı cinsiyetçilik ve düşmanca cinsiyetçilik düzeyleriyle daha güçlü bir şekilde ilişkili olması beklenmektedir.

Sosyal baskınlık yöneliminin diğer faktörü olan SBY-EKO'nun yapı geçerliğinin test edilmesi amacıyla ise bireylerin sosyal refahın yeniden dağıtılmasını ve gelir adaletinin sağlanmasını destekleme düzeyleri ele alınacaktır. Daha açık bir ifadeyle, sosyal refahın toplumun her kesimi arasında daha eşit bir biçimde yeniden dağıtılmasının, toplumun alt grupları ve baskın grupları arasında var olan eşitsiz şartların ortadan kaldırıl-

masına katkıda bulunabileceği düşünülmüştür. Ayrıca gelir adaletinin sağlanması amacıyla toplumun baskın grubunu temsil eden zenginlerden alınan vergilerin artırılmasının da toplumsal eşitsizliğin azaltılmasına katkı sunabileceği varsayılmıştır. Bununla aynı doğrultuda, Ho ve arkadaşları (2015) tarafından yürütülen çalışmada sosyal refahın yeniden dağıtılmasının ve gelir adaletinin sağlanmasının desteklenme düzeyleri ile SBY-EKO'nun daha fazla ilişkili olduğu gösterilmiştir. Dolayısıyla, SBY-EKO'nun sosyal refahın yeniden dağıtılması ve gelir adaletinin desteklenmesi değişkenlerini SBY-B'ye oranla daha güçlü bir biçimde ve negatif yönde yordaması beklenebilir.

Son olarak, daha önce Ho ve arkadaşları (2015) tarafından yürütülen çalışmada sistemi meşrulaştırma düzeyleri SBY-EKO faktörü için bir kriter değişkeni olarak ele alınmış ve bu değişkenin SBY-EKO tarafından daha güçlü bir biçimde yordandığı gösterilmiştir. Bununla birlikte, her ne kadar sistemi meşrulaştırma düzeyinin sosyal baskınlık yöneliminin SBY-EKO faktörünü yansıttığı öne sürülse de (Jost ve Thompson, 2000), konuyla ilgili birbiriyle çelişen bulgular mevcuttur. Buna göre bazı çalışmalarda (Ho ve ark., 2015; Kugler ve ark., 2010) SBY-EKO'nun, diğer çalışmalarda ise (Bergh ve ark., 2015; Langer, Vasilopoulos, McAvay ve Jost, 2020) SBY-B'nin sistemi meşrulaştırma düzeyini daha güçlü bir biçimde yordadığını gösteren bulgular ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla mevcut çalışmada, sosyal baskınlık yöneliminin faktörleri ile sistemi meşrulaştırma (genel ve toplumsal cinsiyete ilişkin) arasında nasıl bir ilişki örüntüsü bulunduğu Türkiye örnekleminde keşfedilmesi de amaçlanmaktadır. Sonuç olarak, bu çalışmanın temel amacı Ho ve arkadaşları (2015) tarafından geliştirilen SBY₇'nin Türkçeye uyarlanmasıdır.

YÖNTEM

Katılımcılar

Ölçek araştırmacılar tarafından Türkçeye çevrilmiş ve biri öğrenci diğeri genel olmak üzere iki örnekleme uygulanmıştır. Örnekleme-1'i 357 (64 erkek, 292 kadın ve bir boş veri) üniversite öğrencisi oluşturmuştur. Bu örneklemdeki katılımcıların yaş ortalamaları 20.57'dir ($SS = 3.74$). Ayrıca katılımcıların 5'i (%1.4) kendisini alt, 42'si (%11.8) alt-orta, 226'sı (%63.3) orta, 76'sı (%21.3) orta-üst ve 6'sı (%1.7) üst ekonomik gelir grubunda algıladığını belirtmiştir. Ek olarak, SBY₇'nin test-tekrar test güvenilirliğini ölçmek amacıyla yaklaşık üç hafta sonra bu örnekleme yer alan katılımcıların 61'ine (52 kadın, 8 erkek ve bir boş veri) SBY₇ tekrar uygulanmıştır.

Ayrıca, ölçek çalışmanın genel örneklemini oluşturan 429 katılımcıya (örneklem-2) daha uygulanmıştır. Bu örnekleme ayrıca bir dikkat kontrolü sorusu (*Bu soruyu okuyorsanız, lütfen 'Biraz Katılmıyorum' seçeneğini işaretleyiniz.*) eklenmiş ve bu soruya belirtilen yanıtı vermeyen 56 (%13.1) katılımcı analizlerden çıkartılmış ve analizler geriye kalan 373 katılımcı ile (158 erkek, 215 kadın) yürütülmüştür. Örneklem-2'de yer alan katılımcıların yaş ortalaması 35.08'dir ($SS = 12.41$). Katılımcılara ayrıca eğitim düzeyleri sorulmuş ve katılımcıların 1'i (%0.3) ilkokul, 3'ü (%0.8) ortaokul, 37'si (%9.9) lise, 15'i (%4) yüksekokul, 225'i (%60.3) üniversite ve 92'si (%24.7) lisansüstü düzeyde eğitiminin olduğunu belirtmiştir. Bu örneklemdaki katılımcılara da kendilerini sosyo-ekonomik açıdan hangi grupta algıladıkları sorulmuş ve katılımcıların 2'si (%0.5) alt, 40'ı (%10.7) alt-orta, 186'sı (%49.9) orta, 130'u (%34.9) orta-üst ve 15'i (%4) üst sosyo-ekonomik gelir grubuna girdiğini bildirmiştir.

Veri Toplama Araçları

Yeni Sosyal Baskınlık Yönelimi Ölçeği (SBY₇). Çalışma kapsamında ilk olarak Ho ve arkadaşlarından (2015) gerekli izin (03.11.2015 tarihinde, kişisel e-posta üzerinden) alınmıştır. Sonrasında ölçek sosyal psikoloji alanında uzman iki kişi tarafından Türkçeye çevrilmiştir (Bkz. Ek 1). Daha sonra psikoloji alanında uzman dört kişi Türkçeye çevrilen ölçeği değerlendirmiştir. Bu kişilerin değerlendirmeleri doğrultusunda ölçeğe son hali verilmiştir. Özgün ölçek 16 maddeden oluşmaktadır ve bu ölçek oluşturulurken maddelerin hem anlamsal içeriği hem de yöntemsel kodlanması göz önünde bulundurulmuştur. Diğer bir ifade ile ölçekte anlamsal açıdan iki faktör ('Sosyal Baskınlık Yönelimi-Baskınlık [SBY-B]' ve 'Sosyal Baskınlık Yönelimi-Eşitliğe Karşı Olma [SBY-EKO]') ve madde kodlanış yöntemi açısından iki faktör (ters ve düz) yer almaktadır. Her bir anlamsal faktörde ters ve düz kodlanan maddeler dengeli bir şekilde yer almaktadır. Diğer bir ifadeyle, SBY-B ve SBY-EKO faktörlerinde dördü ters dördü düz kodlu olmak üzere 7'li Likert-tipi ($1 = Kesinlikle Katılmıyorum$ ve $7 = Kesinlikle Katılıyorum$) sekizer madde yer almaktadır. Bu çalışma kapsamında, ters kodlanması gereken maddeler (bkz. Ek 1) yeniden kodlandıktan sonra, her bir faktör için ilgili maddelerin ortalamaları alınarak SBY-Toplam, SBY-EKO ve SBY-B puanları hesaplanmıştır. Ho ve arkadaşlarının (2015) beş farklı örneklem üzerinden hesapladıkları iç tutarlık katsayıları SBY-B faktörü için .82 ile .90 arasında, SBY-EKO faktörü için .82 ile .93 arasında değişmektedir. Bu çalışma kapsamında 1. ve 2. örnekleme hesaplanan iç tutarlık katsayıları SBY-Toplam için .90 ve .87, SBY-B faktörü için .80 ve .72, SBY-EKO faktörü için .89 ve .83'tür.

Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği. Bu ölçek Glick ve Fiske (1996) tarafından geliştirilmiş ve Sakallı-Uğurlu (2002) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. Ölçeğin düşmanca cinsiyetçilik (örnek madde, '*Kadınlar erkekler üzerinde kontrolü sağlayarak güç kazanmak hevesindedirler.*') ve korumacı cinsiyetçilik (örnek madde, '*Kadınlar erkekler tarafından el üstünde tutulmalı ve korunmalıdır.*') olarak adlandırılan iki ana faktörü bulunmaktadır. Ölçek, her bir faktöründe 11 maddenin yer aldığı 6 dereceli ($I = Hiç Katılmıyorum, 6 = Tamamen Katılıyorum$) Likert-tipi 22 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin Türkçeye uyarlanan formu özgün yapı ile aynıdır. Sakallı-Uğurlu (2002) iç tutarlılık katsayılarını düşmanca cinsiyetçilik faktörü için .87 ve korumacı cinsiyetçilik faktörü için .78 olarak hesaplamıştır. Ölçek bu çalışmada her iki örnekleme de uygulanmış ve iç tutarlılık katsayıları iki örnekleme de düşmanca cinsiyetçilik için .91 ve korumacı cinsiyetçilik .87 olarak hesaplanmıştır. Katılımcıların korumacı cinsiyetçilik ve düşmanca cinsiyetçilik puanları bu alt ölçeklerde yer alan maddelerin ortalamaları alınarak hesaplanmıştır. Bu faktörlerden alınan puanların yükselmesi düşmanca cinsiyetçilik ve korumacı cinsiyetçilik düzeylerindeki artışa işaret etmektedir.

Genel Sistemi Meşrulaştırma Ölçeği. Genel sistemi meşrulaştırma düzeylerinin ölçülmesi amacıyla örneklem-1'de yer alan katılımcılara Kay ve Jost (2003) tarafından geliştirilen ve Türkçeye Yıldırım (2010) tarafından uyarlanan Genel Sistemi Meşrulaştırma Ölçeği uygulanmıştır. Ölçek sekiz maddeden (örnek madde, '*Genel olarak toplumumuzu adil bulurum.*') oluşmaktadır. Katılımcılardan bu maddelere ne düzeyde katıldıklarını 7'li Likert-tipi ($I = Hiç Katılmıyorum, 7 = Tamamen Katılıyorum$) bir ölçek üzerinden belirtmeleri istenmiştir. Ölçeğin orijinal formunun iç tutarlılık katsayısı .88'dir. Mevcut çalışma için ölçeğin içi tutarlılık katsayısı .86 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin 3. ve 7. maddeleri ters kodlandıktan sonra tüm maddelerin ortalaması alınarak katılımcıların genel sistemi meşrulaştırma puanları hesaplanmıştır. Ölçekten alınan puanların artması katılımcıların genel sistemi meşrulaştırma düzeylerinin arttığına işaret etmektedir.

Toplumsal Cinsiyete İlişkin Sistemi Meşrulaştırma Ölçeği. Toplumsal cinsiyete ilişkin sistemi meşrulaştırma düzeylerinin ölçülmesi amacıyla örneklem-2'de yer alan katılımcılara Jost ve Kay (2005) tarafından geliştirilen Toplumsal Cinsiyete İlişkin Sistemi Meşrulaştırma Ölçeği uygulanmıştır. Ölçek Türkçeye Ruşen Işık ve Nuray Sakallı tarafından çevirilmiş ve ilk kez Ercan (2009) tarafından kullanılmıştır. Genel Sistemi Meşrulaştırma Ölçeği'nin (Kay ve Jost, 2003) toplumsal cinsiyet sistemine uyarlanması yoluyla oluşturulan ölçek sekiz maddeden (örnek madde, '*Toplum, kadın ve erkeklerin hak ettikle-*

rini genellikle elde ettikleri şekilde düzenlenmiştir.'). oluşmaktadır. Katılımcılardan bu maddelere ne düzeyde katıldıklarını 7'li Likert-tipi (1 = Hiç Katılmıyorum, 7 = Tamamen Katılıyorum) bir ölçek üzerinden belirtmeleri istenmiştir. Ölçeğin orijinal formunun iç tutarlık katsayısı .88'dir. Mevcut çalışmada ölçeğin iç tutarlık katsayısı .65 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin 3. ve 7. maddeleri ters kodlandıktan sonra tüm maddelerin ortalaması alınarak katılımcıların toplumsal cinsiyete ilişkin sistemi meşrulaştırma puanları hesaplanmıştır. Ölçekten alınan puanların artması katılımcıların toplumsal cinsiyete ilişkin sistemi meşrulaştırma düzeylerinin arttığına işaret etmektedir.

Kısa Soru Formu. Katılımcıların savaşı, sosyal refahın yeniden dağıtılmasını ve gelir adaletinin sağlanmasını destekleme düzeylerinin ölçülmesi amacı ile üç maddelik kısa soru formu oluşturulmuş ve bu form her iki örnekleme de uygulanmıştır. Katılımcıların savaşı destekleme düzeyi "*Türkiye'nin üstünlüğünü korumak için, bazı durumlarda savaş gereklidir.*", sosyal refahın yeniden dağıtılmasını destekleme düzeyi "*Yoksullara daha büyük yardımlar yapmalıyız.*", gelir adaletinin sağlanmasını destekleme düzeyi "*Zenginlerin ödediği vergileri arttırmalıyız.*" maddeleri ile ölçülmüştür. Sorular 7 dereceli Likert tipi (1 = Hiç Katılmıyorum, 7 = Tamamen Katılıyorum) bir ölçek üzerinden değerlendirilmiştir. Bu formda yer alan sorular Ho ve arkadaşlarının (2012) çalışmasında kullanılan soruların Türkçeye uyarlanması ile oluşturulmuştur.

Demografik Bilgi Formu. Bu formda katılımcılardan yaş ve cinsiyet gibi kişisel bilgileri yanıtlamaları istenmiştir.

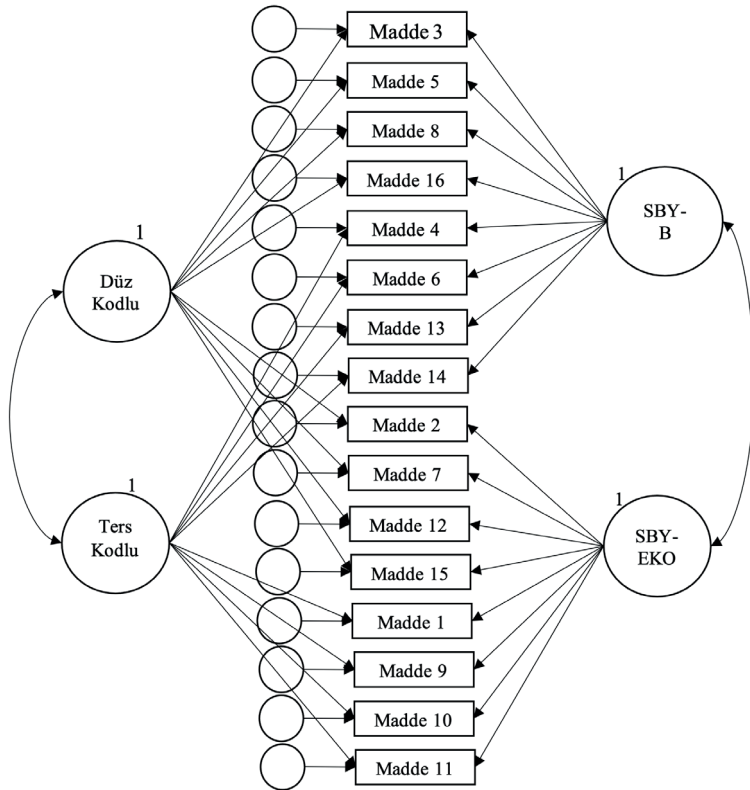
İşlem

SBY₇'nin Türkçeye uyarlanması kapsamında ilk olarak Ankara Üniversitesi Etik Kuruluna başvurulmuş ve ilgili kurulun 16.06.2016 tarih ve 14/205 sayılı izni alınmıştır. Ölçekler örneklem-1'de yer alan katılımcılara kalem kağıt yöntemiyle sınıf ortamında uygulanmıştır. Örneklem-2'ye ise ölçekler çevrimiçi anket platformu qualtrics.com üzerinden kartopu örnekleme yöntemi ile uygulanmıştır. Çalışmanın başında her iki örnekleme de yer alan katılımcılar bir form aracılığı ile çalışma hakkında bilgilendirilmiş ve gönüllü katılım için onayları alınmıştır. Bu formda ayrıca katılımcılar, yanıtlarının gizli tutulacağı ve kendilerini rahatsız hissetmeleri durumunda yanıtlama işini yarıda bırakmakta serbest oldukları konusunda bilgilendirilmişlerdir.

Veri Analizi

Ölçeğin yapı geçerliğinin sınanması amacıyla ilk olarak doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Her iki örnekleme de SBY₇ için hem anlamsal (SBY-EKO ve SBY-B) hem

de yöntemsel (ters-kod ve düz-kod) faktörleri göz önünde bulunduran dört faktörlü modelin (Bkz. Şekil 1) veriye uygun olup olmadığı AMOS üzerinden yürütülen doğrulayıcı faktör analizleri ile test edilmiştir. Bu modelde iki faktör anlamsal yönleri (SBY-EKO ve SBY-B) diğer iki faktör ise yöntemsel yönleri (ters-kod ve düz-kod) temsil etmektedir ve her bir madde bir kuramsal bir de yöntemsel faktöre yüklenmektedir. Bu modelde, modelin test edilebilmesi amacıyla faktörlerin varyansı 1'e sabitlenmiştir (Bkz. Byrne, 2010). Ayrıca, her bir örneklem için, hem anlamsal hem de yöntemsel yönleri göz önünde bulunduran bu dört faktörlü modelin veriye uyumunun, yalnızca anlamsal farkı göz önünde bulunduran iki faktörlü modelden, yalnızca yöntemsel farkı göz önünde bulunduran iki faktörlü modelden ve hiçbir farklılığı göz önünde bulundurmeyen tek faktörlü modelden daha iyi olup olmadığı ki-kare fark testiyle karşılaştırılmıştır. Bu yuvalanmış modellerde de (nested models) faktörlerin varyansları 1'e sabitlenmiştir.

Şekil 1. SBY₇'nin Yapı Geçerliği için Test Edilen ve Kuramsal (SBY-B ve SBY-EKO) ve Yöntemsel (Ters-Kodlu ve Düz-Kodlu) Ayırışmayı Göz Önünde Bulunduran Dört Faktörlü Model

Çalışmada yapı geçerliğinin incelenmesi kapsamında, SBY'nin daha önce ilişkili olduğu bulunan yapılarla (korumacı cinsiyetçilik, düşmanca cinsiyetçilik, genel sistemi meşrulaştırma ve toplumsal cinsiyete ilişkin sistemi meşrulaştırma) SBY-Toplam, SBY-B ve SBY-EKO'nun korelasyonları incelenmiştir. Ayrıca, SBY₇'nin faktörlerinin farklı yapılarla ilişkisinin farklılaşıp farklılaşmadığının incelenmesi amacıyla ölçeğin orijinal versiyonunda izlenen adımlar takip edilmiştir (Ho ve ark., 2015). Bu bağlamda, SBY-B ve SBY-EKO'nun kriter olarak seçilen değişkenlerle (düşmanca cinsiyetçilik, korumacı cinsiyetçilik, genel sistemi meşrulaştırma, toplumsal cinsiyete ilişkin sistemi meşrulaştırma ve savaşı, sosyal refahın yeniden dağıtılmasını ve gelir adaletinin sağlanmasını destekleme düzeyleri) ilişkilerinin farklılaşıp farklılaşmadığının incelenmesi amacıyla yarı-kısmi korelasyon karşılaştırmaları yapılmıştır. Bu doğrultuda, SBY-EKO ve SBY-B'nin yordaması beklenen tüm değişkenler için her iki örnekleme ayrı ayrı regresyon analizi yürütülmüş ve SBY-EKO ve SBY-B'nin her bir değişken için yarı-kısmi korelasyonları birbiri ile karşılaştırılmıştır. Bu şekilde, SBY-EKO ve SBY-B'nin birbiri ile ortak alanı kontrol edildikten sonra, her birinin kriter değişkeni ile aralarındaki özgün korelasyonun (yarı-kısmi korelasyon) birbirinden anlamlı bir biçimde farklılaşıp farklılaşmadığı incelenebilmiştir. Yarı-kısmi korelasyonların birbirinden anlamlı bir biçimde farklılaşıp farklılaşmadığının incelenmesi amacıyla, bağımlı örneklemler için Meng, Rosenthal ve Rubin (1992) Z-testi, MALG programı üzerinden yürütülmüştür (Hittner, Finger, Mancuso ve Silver, 1995). Bu analizde korumacı cinsiyetçilik, düşmanca cinsiyetçilik, gelir adaletinin sağlanması, sosyal refahın yeniden dağıtılması ve savaşı destekleme değişkenleri için yürütülen yarı-kısmi korelasyon fark analizleri için öngörüler tek-yönlüdür. Bu nedenle, sözü edilen değişkenler için tek-kuyruklu p değerleri hesaplanmıştır. Son olarak, SBY₇'nin güvenilirliğinin test edilmesi amacıyla SBY-Toplam, SBY-B ve SBY-EKO'ya ait iç tutarlık ve test-tekrar test korelasyon katsayıları SPSS paket programı üzerinden hesaplanmıştır.

BULGULAR

SBY₇'nin Yapı Geçerliğinin Test Edilmesi Amacıyla Yürütülen Doğrulamalı Faktör Analizi Sonuçları

Her bir örneklem için test edilen modellerin veriye uyumuna ilişkin istatistikler Tablo 1'de sunulmuştur. Aynı tabloda her bir örnekleme dört faktörlü modelin kuramsal iki faktörle, yöntemsel iki faktörle ve tek faktörle karşılaştırıldığı ki-kare fark testlerine ilişkin sonuçlar da yer almaktadır.

Tablo 1. İki Örneklemde Dört Faktörlü, Kuramsal İki Faktörlü, Yöntemsel İki Faktörlü ve Tek Faktörlü Modellere Ait Uyum İstatistikleri ve Dört Faktörlü Modelin Diğer Modellerle Karşılaştırıldığı Ki-Kare Fark Testi Sonuçları

Örneklem	Model	RMSEA	CFI	χ^2/sd	χ^2_{fark} Testi		
					χ^2_{fark}	sd	$p <$
Örneklem-1 (N = 357)	Tek Faktör	.10	.86	4.26	264.29	18	.001
	Kuramsal İki Faktör	.08	.90	3.50	181.77	17	.001
	Yöntemsel İki Faktör	.09	.89	3.70	202.07	17	.001
	Dört Faktör	.06	.96	2.08	-	-	-
Örneklem-2 (N = 373)	Tek Faktör	.09	.84	4.01	270.88	18	.001
	Kuramsal İki Faktör	.08	.86	3.65	229.86	17	.001
	Yöntemsel İki Faktör	.07	.90	2.85	147.36	17	.001
	Dört Faktör	.04	.97	1.69	-	-	-

Test edilen modellere ilişkin uyum istatistiklerinin verildiği Tablo 1’den de incelenebileceği gibi her iki örnekleme de hem anlamsal hem de yöntemsel ayrışmayı göz önünde bulunduran dört faktörlü yapının veriye uyumunun oldukça iyi olduğu bulunmuştur (örneklem-1 için $\chi^2/sd = 2.08$, RMSEA = .06, CFI = .96; örneklem-2 için $\chi^2/sd = 1.69$, RMSEA = .04, CFI = .97). Diğer bir ifadeyle, doğrulayıcı faktör analizi sonuçları, hem anlamsal (basıklılık ve eşitlik karşıtı olma) olarak hem de yöntemsel (ters kodlu ve düz kodlu) olarak farklı yönleri olan dört faktörlü yapıyı desteklemektedir. Ek olarak, Tablo 1’de görülebileceği üzere ki-kare fark testi sonuçları iki örnekleme de bu dört faktörlü yapının veriye uyumunun hiçbir ayrışmayı göz önünde bulundurmeyen tek faktörlü yapıdan, yalnızca anlamsal farklılıkları göz önünde bulunduran iki faktörlü yapıdan ve yalnızca yöntemsel farklılıkları göz önünde bulunduran iki faktörlü yapıdan daha iyi olduğunu göstermiştir. Sonuç olarak, doğrulayıcı faktör analizi sonuçları her iki örneklem için de anlamsal ve yöntemsel olarak farklı yönleri barındıran dört faktörlü yapıyı desteklemektedir.

SBY₇’nin Yapı Geçerliliğinin Test Edilmesi Amacıyla Yürütülen Korelasyon ve Regresyon Analizi Sonuçları

SBY₇’nin yapı geçerliliğinin test edilmesi amacıyla ek olarak, SBY-B, SBY-EKO ve SBY-Toplam’ın korumacı cinsiyetçilik, düşmanca cinsiyetçilik, genel sistemi meşrulaştırma (örneklem-1) ve toplumsal cinsiyete ilişkin sistemi meşrulaştırma (örneklem-2 için) ile arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Bulgular incelendiğinde (Bkz. Tablo 2), her iki örneklem için de SBY-Toplam, SBY-B ve SBY-EKO’nun hem korumacı cinsiyetçilikle hem de düşmanca cinsiyetçilikle pozitif yönde ilişkili olduğu görülmektedir. Buna göre, SBY-Toplam, SBY-B ve SBY-EKO düzeyleri arttıkça korumacı cinsiyetçilik ve düşmanca cinsiyetçilik düzeyleri de artmaktadır. Ayrıca, örneklem-1 için SBY-Toplam,

SBY-B ve SBY-EKO'nun genel sistemi meşrulaştırma düzeyi ile pozitif yönde ilişkili olduğu görülmektedir. Buna göre, katılımcıların SBY-Toplam, SBY-B ve SBY-EKO düzeyleri arttıkça genel sistemi meşrulaştırma düzeyleri de artmaktadır. Bunun yanı sıra, örneklem-2 için SBY-Toplam, SBY-B ve SBY-EKO ile toplumsal cinsiyete ilişkin sistemi meşrulaştırma düzeyi arasında pozitif yönde bir ilişki olduğu görülmektedir. Buna göre, katılımcıların SBY-Toplam, SBY-B ve SBY-EKO düzeyleri arttıkça toplumsal cinsiyet sistemine ilişkin sistemi meşrulaştırma düzeyleri de artmaktadır. Sonuç olarak, SBY₇'nin toplam puanının ve faktörlerinin ölçüt olarak ele alınan diğer yapılarla ilişkisinin beklenen yönde olduğu ve yapı geçerliği açısından oldukça yeterli olduğu anlaşılmaktadır. Ek olarak, her iki örneklem için de SBY-Toplam, SBY-EKO ve SBY-B arasındaki ilişkilerin oldukça yüksek düzeyde ve pozitif yönde olduğu da görülmektedir. Bu durum, ölçeğin iç tutarlık geçerliğinin yüksek olduğuna işaret etmektedir.

Tablo 2. SBY₇'nin Yapı Geçerliliğine ve Güvenirliğine İlişkin Bulgular

	Örneklem-1 (N = 357)			Örneklem-2 (N = 373)		
	SBY	SBY-EKO	SBY-B	SBY	SBY-EKO	SBY-B
Korumacı Cinsiyetçilik	.35**	.27**	.37**	.30**	.22**	.33**
Düşmanca Cinsiyetçilik	.28**	.24**	.28**	.41**	.36**	.39**
Genel Sistemi Meşrulaştırma	.35**	.30**	.34**	-	-	-
Toplumsal Cinsiyete İlişkin Sistemi Meşrulaştırma	-	-	-	.30**	.28**	.27**
SBY	.90 (.87)	.92**	.92**	.87	.92**	.91**
SBY-EKO	-	.89 (.81)	.69**	-	.83	.68**
SBY-B	-	-	.80 (.83)	-	-	.72

Not. * $p < .05$; ** $p < .01$. SBY, SBY-EKO ve SBY-B için, kesişim hücrelerinde Cronbach alpha katsayıları ve parantez içerisinde test tekrar test güvenilirlik kat sayıları verilmiştir.

Ayrıca SBY₇'nin faktörlerinin başka yapılarla ilişkisinin farklılaşıp farklılaşmadığının incelenmesi amacıyla yürütülen analizler sonucunda ortaya çıkan yarı-kısmi korelasyonların farkı incelendiğinde (Bkz. Tablo 3), iki örneklem için 12 farklı karşılaştırmadan yalnızca üç karşılaştırma için anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. Özgün olarak, örneklem-1 ve örneklem-2 için korumacı cinsiyetçilikle SBY-B arasındaki yarı-kısmi korelasyonların, korumacı cinsiyetçilikle SBY-EKO arasındaki yarı-kısmi korelasyonlardan anlamlı bir biçimde daha güçlü olduğu görülmektedir. Buna göre, her iki örneklem için de SBY-B korumacı cinsiyetçiliği SBY-EKO'ya oranla daha güçlü bir biçimde yordamaktadır. Ayrıca, örneklem-2 için gelir dağılımında adaletin sağlanmasını destekleme ile SBY-EKO arasındaki ilişkinin SBY-B'ye oranla beklenen yönde daha güçlü olduğu görülmektedir. Buna göre, örneklem-2 için SBY-EKO düzeyinin artması gelir dağılımının dengelenmesi is-

teğini beklendiği gibi negatif yönde yordarken, SBY-B düzeyinin artması gelir dağılımını dengelenmesi isteğini beklenmedik şekilde pozitif yönde yordamaktadır. Buna karşın, diğer dokuz karşılaştırma için kriter değişkenleri ile SBY-EKO ve SBY-B arasındaki yarı-kısmi korelasyonların birbirinden anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı bulunmuştur (bütün p 'ler $> .09$). Bununla birlikte, SBY-B'nin yapı geçerliğinin test edilmesi için ele alınan kriter değişkenlerini (korumacı cinsiyetçilik, düşmanca cinsiyetçilik ve savaşı destekleme) yordamak için yürütülen toplam altı regresyon analizinde (Bkz. Tablo 3) SBY-B'nin bu değişkenlerin tümünü anlamlı bir şekilde yordadığı ancak SBY-EKO'nun yalnızca bir analizde kriter değişkenini (örneklem-2 için düşmanca cinsiyetçilik) anlamlı bir şekilde yordadığı bulunmuştur. Ek olarak, SBY-EKO'nun yapı geçerliğinin test edilmesi amacıyla ele alınan kriter değişkenlerinin (sosyal refahın yeniden dağıtılması ve gelir adaletinin sağlanmasını destekleme düzeyi) yordanması için yürütülen dört regresyon analizinden ikisinde SBY-EKO kriter değişkenini (örneklem-1'de sosyal refahın yeniden dağıtılması, örneklem-2'de gelir adaletinin sağlanması) beklenen yönde ve anlamlı olarak yordarken, SBY-B bu analizlerden birinde ve beklenilmeyen bir yönde kriter değişkenini (örneklem-2'de gelir adaletinin sağlanması) yordamaktadır. Bu durum, bu çalışma kapsamında ele alınan kriter değişkenleri açısından SBY-EKO ve SBY-B arasında anlamsal bir ayrışma olma eğiliminin olduğuna, ancak bu ayrışmanın, korumacı cinsiyetçilik ve gelir adaletinin sağlanması (örneklem-2) hariç, istatistiksel olarak anlamlı olmadığına işaret etmektedir.

Tablo 3. Ayırt Edici Değişkenlerle SBY-EKO ve SBY-B Arasındaki Yarı-Kısmi Korelasyonlar ve Bu Yarı-Kısmi Korelasyonlar Arasındaki Farkın Anlamlılık Testi Sonuçları

Yordanan Değişken	SBY-EKO yarı kısmi r	SBY-B yarı kısmi r	Yarı kısmi r farkı	
			Z	p
Örneklem-1 (N = 357)				
Korumacı Cinsiyetçilik	.02	.26**	-2.45	.007
Düşmanca Cinsiyetçilik	.07	.16**	-.90	.18
Genel Sistemi Meşrulaştırma	.09	.18**	-1.00	.32
Gelir Adaletinin Sağlanması	-.07	.01	-.84	.20
Sosyal Refahın Yeniden Dağıtılması	-.12*	.00	-1.30	.10
Savaşı Destekleme	.06	.19**	-1.29	.10
Örneklem-2 (N = 373)				
Korumacı Cinsiyetçilik	.00	.24**	-2.62	.004
Düşmanca Cinsiyetçilik	.13**	.20**	-.70	.24
Toplumsal Cinsiyet Sistemini Meşrulaştırma	.13**	.11*	.29	.77
Gelir Adaletinin Sağlanması	-.12*	.12*	-2.52	.006
Sosyal Refahın Yeniden Dağıtılması	-.03	.09	-1.31	.10
Savaşı Destekleme	.07	.14**	-.73	.23

Not. Yarı-kısmi korelasyonlar arasındaki anlamlı farklılıklar vurgulanmıştır. ** $p < .01$; * $p < .05$.

SBY₇'nin Güvenirliği

SBY₇'nin güvenirliliğinin test edilmesi için ilk olarak iç tutarlık katsayıları hesaplanmıştır. Sonuçlar (Bkz. Tablo 2) iç tutarlık katsayılarının her iki örnekleme de SBY-Toplam (örneklem-1 için .90 ve örneklem-2 için .87) ve SBY-EKO (örneklem-1 için .89 ve örneklem-2 için .83) için oldukça yüksek olduğunu, SBY-B (örneklem-1 için .80 ve örneklem-2 için .72) için ise kabul edilebilir düzeyde olduğunu göstermiştir. SBY₇'nin test-tekrar test güvenirliliğinin ölçülmesi için, ölçek örneklem-1'de yer alan 61 katılımcıya yaklaşık üç hafta sonra tekrar uygulanmıştır. Korelasyon analizi sonuçları (Bkz. Tablo 2) ölçüm ve tekrar ölçüm arasındaki ilişkilerin SBY-Toplam, SBY-EKO ve SBY-B için oldukça yüksek olduğunu göstermiştir. Sonuç olarak bulgular, özellikle SBY-Toplam'ın güvenirliliğinin yüksek olduğuna işaret etmektedir.

TARTIŞMA

Sosyal baskınlık kuramı (Pratto ve ark., 1994) ortaya atılışından itibaren geçen sürede pek çok sosyal psikolojik olguyu açıklamada oldukça başarılı olmuştur. Kuramın psikolojik ögesi olan ve grup temelli hiyerarşik yapılanmaları destekleme eğilimine karşılık gelen sosyal baskınlık yönelimi düzeyinin ırkçılık (Sibley, Robertson ve Wilson, 2006), cinsiyetçilik (Feather ve McKee, 2012), azınlıklara yönelik ayrımcı davranışlar (Michinov, Dambrun, Guimond ve Méot, 2005), savaşı destekleme (Henry, Sidanius, Levin ve Pratto, 2005), mülteci ve göçmenlere yönelik olumsuz tutumlar (Bassett, 2010), iklim değişikliği ve çevre kirliliğinin inkarı (Stanley, Wilson, Sibley ve Milfont, 2017), üniversitelere azınlıkların kabul edilmesi konusunda limit konmasını (Gutierrez, 2018) ve kız çocuklarının erken yaşta evlendirilmesini destekleme (Kaynak-Malatyalı ve ark., 2017) gibi pek çok sosyal psikolojik değişkenle ilişkili olduğu gösterilmiştir.

Son dönemde yürütülen bazı çalışmalar (Ho ve ark., 2012; Kteily ve ark., 2015) sosyal baskınlık yöneliminin iki faktörlü yapıdan oluştuğunu göstermektedir: SBY-B ve SBY-EKO. Buna göre, SBY-B daha çok azınlıkta olan gruplara yönelik açık saldırganlık ve baskınlığa yönelik bir isteği yansıtırken, SBY-EKO toplumdaki gruplar arasındaki eşitsizliğin sürmesine yönelik bir arzuya işaret etmektedir. Sosyal baskınlık yönelimi düzeyinin iki faktörlü bir yapıya sahip olduğu yapısal (Ho ve ark., 2012) ve kuramsal (Ellenbroek ve ark., 2014) açıdan desteklenmiş olsa da Sosyal Baskınlık Yönelimi Ölçeği'nin (SDO₆) tek faktörlü yapıya göre geliştirilmiş olması bazı eleştirilere neden olmuştur. Daha açık bir ifadeyle, bu ölçeğin sekiz düz kodlu maddesi SBY-B'yi

oluştururken, sekiz ters kodlu maddesi SBY-EKO'yu oluşturmaktadır. Bu durum iki faktörlü yapının maddelerin kodlanma biçiminden kaynaklanıyor olabileceği eleştirilerini beraberinde getirmiştir. Ho ve arkadaşları (2015) bu iki faktörlü yapıya uygun (her bir faktörde hem ters hem de düz kodlu maddelerin bulunduğu) geçerli ve güvenilir yeni bir Sosyal Baskınlık Yönelimi Ölçeği (SBY₇) geliştirmiştir. SDO₆ Türkçeye uyarlanmıştır ve bu ölçeğin iki faktörlü yapısının kültürümüzde de geçerli olduğu gösterilmiştir (Hasta ve Karaçanta, 2017). Buna karşın, yöntemsel eleştirilerin önüne geçilmesi ve sosyal baskınlık yöneliminin ülkemizdeki yapısının incelenmesi önemlidir. Bu nedenle, bu çalışmada Ho ve arkadaşları (2015) tarafından geliştirilen SBY₇ Türkçeye uyarlanmış ve SBY₇'nin psikometrik özellikleri iki farklı örnekleme de incelenmiştir.

Türkiye örnekleminde yürütülen mevcut çalışmada ölçeğin faktör yapısı doğrulayıcı faktör analizleri ile test edilmiştir. Doğrulayıcı faktör analizi sonuçları ölçeğin özgün şekline (Ho ve ark., 2015) benzer bir biçimde, içerisinde hem yöntemsel hem de anlamsal yönleri barındıran dört faktörlü bir yapısının olduğuna işaret etmektedir. Başka bir ifadeyle ölçek, içerisinde yöntemsel iki faktörü (düz kodlu ve ters kodlu) ve anlamsal iki faktörü (SBY-EKO ve SBY-B) barındıran bir yapıya sahiptir.

SBY₇'nin yapı geçerliği ile ilgili yapılan analiz sonuçları da beklendiği gibi SBY-Toplam, SBY-EKO ve SBY-B puanlarının korumacı ve düşmanca cinsiyetçilik, genel sistemi meşrulaştırma (örneklem-1) ve toplumsal cinsiyete ilişkin sistemi meşrulaştırma (örneklem-2) düzeyleri ile pozitif yönde ilişkileri olduğuna işaret etmektedir. Geçmişte yapılan pek çok çalışma sosyal baskınlık yöneliminin düşmanca ve korumacı cinsiyetçilik (Kaynak-Malatyalı ve ark., 2017; Osborne ve Davies, 2009), genel sistemi meşrulaştırma (Jylhä ve Akrami, 2015) ve toplumsal cinsiyete ilişkin sistemi meşrulaştırma (Bareket ve ark., 2018) ile pozitif yönde ilişkili olduğunu göstermektedir. SBY-Toplam ve faktörlerinin çalışma kapsamında ele alınan bu yapılarla beklenen yönde ilişkili olması, SBY₇'nin yapı geçerliğine ilişkin kanıtlar sunmaktadır. Ayrıca, SBY-Toplam, SBY-EKO ve SBY-B'nin de birbirleri ile yüksek düzeyde ilişkili olduğu bulunmuştur. Bu durum, ölçeğin kendi içerisinde de tutarlı bir yapısının olduğuna işaret etmektedir.

Orijinal formunda da olduğu gibi, ölçeğin anlamsal faktörleri olan SBY-EKO ve SBY-B arasında kuramsal bir ayrışmanın bulunup bulunmadığına dair nihai bir sonuca ulaşılabilmesi amacı ile bu iki faktörün farklı yapılarla ilişkisi incelenmiştir (Ho ve ark., 2015). Bu doğrultuda SBY-EKO ve SBY-B'nin çeşitli kriter değişkenleri ile ilişkisinin

farklılaşıp farklılaşmadığı iki örnekleme test edilmiştir. Analiz sonuçları, SBY-B ve SBY-EKO faktörlerinin kriter değişkenlerini yordama konusunda birbirinden farklılaşma eğilimi gösterse de belirgin bir biçimde ayırmadığına işaret etmektedir. Buna göre, SBY-EKO ve SBY-B yalnızca korumacı cinsiyetçilik (örneklem-1 ve örneklem-2 için) ve gelir dağılımında adaletin sağlanmasını destekleme (örneklem-2 için) değişkenlerini farklı şekilde yordamaktadır. İlk olarak, her iki örneklem için de SBY-B ile korumacı cinsiyetçilik düzeyi arasındaki ilişki SBY-EKO ile korumacı cinsiyetçilik arasındaki ilişkiye göre daha güçlüdür. Bu durum, beklentilerle ve daha önceki çalışmalarla tutarlıdır (Bergh ve ark., 2015). Korumacı cinsiyetçilik kadınları kendi konumlarında tutmanın ve erkeğin üstünlüğünü sürdürmenin bir yoludur (Glick ve Fiske, 2001), dolayısıyla baskınlığı yansıtan SBY-B faktörü ile daha güçlü bir ilişkiye sahip olması anlaşılabilir. İkinci olarak, gelir dağılımında adaletin sağlanması isteği ile SBY-EKO arasında SBY-B'nin aksine negatif yönde daha güçlü bir ilişki olduğu görülmektedir. Buna göre, beklendiği gibi, SBY-EKO düzeyi arttıkça gelir dağılımında adaletin sağlanması isteği azalmaktadır. Bu bulgu da hem beklentilerle hem de daha önceki çalışmalarla tutarlıdır (Kugler ve ark., 2010). SBY-EKO eşitliğin sağlanmasına karşı olmayı yansıtmaktadır ve ekonomik eşitliğin sağlanmasını destekleme düzeyiyle negatif yönde ilişkili olması anlaşılabilir. Buna karşın, bu bulgu yalnızca örneklem-2 için geçerlidir ve örneklem-1'de tekrar edilememiştir. Ek olarak, SBY-B düzeyindeki artışın gelir dağılımında adaletin sağlanmasına verilen destekteki artışı yorduyor olması mevcut çalışmanın ve sosyal baskınlık kuramın beklentileri ile uyumlu değildir. Diğer bir ifadeyle, toplumdaki hiyerarşik yapının devam etmesi gerektiğini düşünen SBY-B düzeyi yüksek bireylerin gelir adaletinin sağlanmasına daha çok destek vermesi sosyal baskınlık kuramının beklentileri ile tutarlı değildir. Bu nedenle, bu bulgunun temkinli bir şekilde değerlendirilmesi ve sağlamlığının test edilmesi amacıyla bu iki değişken arasındaki ilişkinin ileriki çalışmalarda tekrar ele alınması gerektiği düşünülmektedir.

Ek olarak, SBY-EKO ve SBY-B'nin düşmanca cinsiyetçilik, sosyal refahın yeniden dağıtılması, savaşı destekleme, genel sistemi meşrulaştırma (örneklem-1) ve toplumsal cinsiyete ilişkin sistemi meşrulaştırma (örneklem-2) düzeyleriyle yarı-kısmi korelasyonları arasında anlamlı bir farklılık bulunmadığı görülmektedir. Bu durum, kuramsal beklentiler ve daha önce yürütülen çalışmalarla tutarlı değildir (örn., Bergh ve ark., 2015; Ho ve ark., 2015). Örneğin, erkek baskınlığını tehdit eden kadınlara yönelik açık bir düşmanlığı yansıtan düşmanca cinsiyetçiliğin (Glick ve Fiske, 2001) ve başka gruplara bas-

kınlık kurmayı yansıtan savaşı destekleme düzeylerinin SBY-B ile daha güçlü bir biçimde ilişkili olması beklenmekteydi. SBY-B, savaşı destekleme ve düşmanca cinsiyetçilik değişkenlerini beklenen yönde ve anlamlı olarak yordasa da SBY-EKO ve SBY-B düzeyleri ile bu iki değişken arasındaki yarı-kısmi korelasyonlar iki örnekleme de birbirine göre farklılık göstermemektedir. Ayrıca, daha önceki çalışmalardan (Ho ve ark., 2015) yola çıkıldığında, sosyal refahın yeniden dağıtılmasını destekleme düzeyinin SBY-EKO ile ilişkisinin SBY-B ile ilişkisine oranla daha güçlü olması beklenmekteydi. Buna karşın, SBY-EKO ve SBY-B ile sosyal refahın yeniden dağıtılmasını destekleme düzeyi arasındaki yarı kısmi korelasyonların anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmektedir. Bununla birlikte, SBY-EKO'nun sosyal refahın yeniden dağıtılmasını destekleme düzeyini örneklem-1'de negatif yönde anlamlı bir şekilde yordamasına karşın SBY-B'nin bu değişkeni her iki örnekleme de anlamlı bir biçimde yordamadığı görülmüştür. Bu durum, SBY-EKO'nun kriter değişkenlerini yordaması açısından da bir farklılaşma eğiliminin bulunduğu işaret etmektedir. Son olarak, daha önceki çalışmaların bir bölümünde (Ho ve ark., 2015; Kugler ve ark., 2010) sistemi meşrulaştırma ile SBY-EKO'nun daha fazla ilişkili olduğu gösterilirken, diğer çalışmalarda (Bergh ve ark., 2015; Langer ve ark., 2020) sistemi meşrulaştırma ile SBY-B'nin daha fazla ilişkili olduğu gösterilmiştir. Mevcut çalışmada ise bahsedilen ilişkilerin anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı bulunmuştur. Bu durum SBY-EKO ve SBY-B'nin sistemi meşrulaştırma ile ilişkilerinin kültüre duyarlı olduğuna ve Türkiye kültüründe SBY-EKO ve SBY-B'nin sistemi meşrulaştırma ile ilişkileri açısından bir ayrışma göstermediğine işaret ediyor olabilir.

Sonuç olarak bulgular, SBY-B ve SBY-EKO'nun mevcut çalışmada ele alınan kriter değişkenlerini yordama konusunda bir farklılık gösterme eğiliminde olduğuna işaret etmektedir. Buna karşın, bu farklılıklar önceki çalışmalarda olduğu kadar (örn., Ho ve ark., 2015) istikrarlı değildir. Diğer bir ifadeyle, sosyal baskınlık yönelimi, eşitliğe karşı olmayı (SBY-EKO) ve gruplar arası hiyerarşik yapıyı desteklemeyi (SBY-B) içermektedir. Buna karşın, bu iki anlamsal faktör, ülkemiz için birbiri ile yüksek düzeyde ilişkilidir ve birbirinden belirgin bir şekilde ayrışmamaktadır. Bunu destekleyecek şekilde, SBY-EKO ve SBY-B'nin birbiri ile ilişkisi, SBY-EKO'nun sosyal baskınlık yönelimi toplam puanı ile ilişkisi ve SBY-B'nin sosyal baskınlık yönelimi toplam puanı ile ilişkisi oldukça yüksektir. Bu durum, SBY₇'nin sosyal baskınlık yöneliminin her iki faktörünü yansıtan maddeler içerse de bu faktörlerin ülkemizde birbirinden belirgin bir biçimde ayrışmadığına işaret etmektedir.

Son olarak, SBY₇'nin güvenilirliğinin test edilmesi amacıyla hesaplanan iç tutarlık katsayıları ve test-tekrar test güvenilirlik katsayıları incelendiğinde, ölçeğin güvenilirliğinin yeterli düzeyde olduğu görülmektedir. Ayrıca, ölçeğin iç tutarlık katsayıları açısından orijinal formu (Ho ve ark., 2015) ile karşılaştırılabilir düzeyde olduğu görülmektedir. Bu durum, ölçeğin Türkiye örneklemini için güvenilir bir ölçüm aracı olduğuna ilişkin kanıtlar sunmaktadır.

Bu araştırmanın bazı kısıtlılıkları ve ileriki çalışmalar için önerileri bulunmaktadır. İlk olarak, her iki örneklem büyüklüğü de çok küçük olmamakla birlikte, orijinal ölçeğin geliştirme çalışmasında (Ho ve ark., 2015) ulaşılan sayıda bir örneklem büyüklüğüne erişilememiştir. Bu durum çalışmanın gücünü düşürerek beklenen yarı-kısmi korelasyon farklılıklarının anlamlılığını etkilemiş olabilir. Daha açık bir ifadeyle, çalışmada yarı-kısmi korelasyon farklılıklarına ilişkin beklenen yönde bir eğilim görülmesine karşın, sınırlı sayıda anlamlı farklılık elde edilmiştir. Çalışmanın orijinal formundaki gibi daha büyük örneklemle yürütülecek yeni çalışmalar faktörler arasındaki farklılıkların daha belirgin bir biçimde ortaya çıkmasına olanak sağlayabilir. Ayrıca, çalışma kapsamında ölçek iki farklı örneklem grubuna uygulanmıştır. Buna karşın, SBY'nin gruplar arası dinamiklerle yakından ilişkili olduğu düşünüldüğünde ölçeğin farklı alt gruplardan (cinsel yönelim ve etnik aidiyet gibi) daha çeşitli örneklem gruplarına uygulanmasının faydalı olabileceği ileri sürülebilir. Bu nedenle, ileriki çalışmalarda ölçeğin farklı gruplardan daha çeşitli örneklem gruplarına uygulanması önerilmektedir.

Çalışmanın bir kısıtlılığı da çalışma kapsamında ele alınan kriter değişkenlerinin sayısı az olması olabilir. Bu çalışma kapsamında altı kriter değişkeni (korumacı cinsiyetçilik, düşmanca cinsiyetçilik, genel sistemi ve toplumsal cinsiyet sistemini meşrulaştırma, gelir adaletinin sağlanması, sosyal refahın yeniden dağıtılması ve savaş destekleme) iki farklı örnekleme ele alınmıştır. Buna karşın, kısıtlı sayıda kriter değişkeninin SBY-EKO ve SBY-B arasındaki ayrışmayı ortaya çıkartmakta yetersiz kalmış olabileceği düşünülebilir. Ayrıca, ele alınan kriter değişkenleri açısından faktörler arasında bir ayrışma eğilimi gözlenirse de bu ayrışmanın çok belirgin olmadığı anlaşılmakta ve bu konu üzerinde Türkiye'de farklı çalışmalar yürütülmeden nihai bir çıkarıma varılabilesinin mümkün olmadığı düşünülmektedir. Dolayısıyla, Türkiye'de farklı örneklem grupları ve farklı kriter değişkenleriyle yeni çalışmaların yürütülmesi faydalı olacaktır. İlerideki çalışmalarda, SBY ve faktörleri olan SBY-EKO ve SBY-B'nin

milliyetçilik, idam cezasının desteklenmesi, işkenceyi destekleme, siyasi muhafazakarlık, sembolik ırkçılık, pozitif ayrımcılık ve insanlıktan uzaklaştırma gibi çok sayıda kriter değişkeni ile ilişkilerinin ele alınması önerilmektedir.

Sonuç olarak, bu çalışmanın doğrulayıcı faktör analizi sonuçları ölçeğin anlamsal ve yöntemsel alt boyutlarını göz önünde bulunduran dört faktörlü yapının ülkemiz için de geçerli olduğunu ortaya koymaktadır. Buna karşın, ölçeğin alt boyutlarının kuramsal açıdan birbirinden ayrılıp ayrılmadığının test edilmesi için yürütülen analizler, SBY-B ve SBY-EKO'nun ele alınan kriter değişkenleri bağlamında istikrarlı bir biçimde ayrışmadığını göstermektedir. Bu durum SBY₇'nin ülkemizde tek faktörlü bir şekilde geçerli ve güvenilir bir ölçüm aracı olarak kullanılabilceğine ilişkin kanıtlar sunmaktadır. Bu tek faktörlü yapı sosyal baskınlık yöneliminin hem anlamsal hem de yöntemsel olarak farklı yönlerini yansıtan maddeler içermektedir.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazarlar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazarlar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The authors have no conflict of interest to declare.

Grant Support: The authors declared that this study has received no financial support.

Kaynakça/References

- Aiello, A., Passini, S., Tesi, A., Morselli, D. ve Pratto, F. (2019). Measuring support for intergroup hierarchies: Assessing The psychometric proprieties of the Italian Social Dominance Orientation 7 Scale. *TPM: Testing, Psychometrics, Methodology in Applied Psychology*, 26(3), 373–383. <https://doi.org/10.4473/tpm26.3.4>
- Asbrock, F., Gutenbrunner, L. ve Wagner, U. (2013). Unwilling, but not unaffected—Imagined contact effects for authoritarians and social dominators. *European Journal of Social Psychology*, 43(5), 404-412. <http://dx.doi.org/10.1002/ejsp.1956>
- Avcı, F. (2014). *The investigation of attitudes toward the solution of Kurdish question in terms of basic human values* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ortadoğu Teknik Üniversitesi, Ankara.
- Aziz, A. ve Kamal, A. (2018). Translation and contrasted group validation of Social Dominance Orientation (SDO7-16 Items) Scale into local language. *Paradigms*, 12(2), 213-217. doi: 10.24312/paradigms120216
- Bareket, O., Kahalon, R., Shnabel, N. ve Glick, P. (2018). The Madonna-whore dichotomy: Men who perceive women's nurturance and sexuality as mutually exclusive endorse patriarchy and show lower relationship satisfaction. *Sex Roles*, 79(9-10), 519-532. <https://doi.org/10.1007/s11199-018-0895-7>

- Bassett, J. F. (2010). The effects of mortality salience and social dominance orientation on attitudes toward illegal immigrants. *Social Psychology*, 41, 52-55. <https://doi.org/10.1027/1864-9335/a000008>
- Bergh, R., Sidanius, J. ve Sibley, C. G. (2015). Dimensions of social dominance: Their personality and socio-political correlates within a New Zealand probability sample. *New Zealand Journal of Psychology*, 44(2), 25-34.
- Byrne, B. M. (2010). *Structural equation modeling with AMOS basic concepts, applications, and programming* (2. baskı). Routledge: NY, London.
- Di Meo, A. (2007). Ethnocultural empathy in relation to social dominance orientation, right-wing authoritarianism, hypersensitive narcissism and overt narcissism. *Dissertation Abstracts International*, 67, 6050.
- Eagly, A. H., Diekmann, A. B., Johannesen-Schmidt, M. C. ve Koenig, A. M. (2004). Gender gaps in sociopolitical attitudes: A social psychological analysis. *Journal of Personality and Social Psychology*, 87(6), 796-816. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.87.6.796>
- Ellenbroek, M., Verkuyten, M., Thijs, J. ve Poppe, E. (2014). The fairness of national decision-making procedures: The views of adolescents in 18 European countries. *Journal of Community & Applied Social Psychology*, 24(6), 503-517. <https://doi.org/10.1002/casp.2189>
- Ercan, N. (2009). *Evlilikte kadına yönelik fiziksel şiddete ilişkin tutumların yordayıcıları: Çelişik duygulu cinsiyetçilik, sistemi meşrulaştırma ve dini yönelim*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Feather, N. T. ve McKee, I. R. (2012). Values, right-wing authoritarianism, social dominance orientation, and ambivalent attitudes toward women. *Journal of Applied Social Psychology*, 42(10), 2479-2504. <https://doi.org/10.1111/j.1559-1816.2012.00950.x>
- Fischer, R., Hanke, K. ve Sibley, C. G. (2012). Cultural and institutional determinants of social dominance orientation: A cross-cultural meta-analysis of 27 societies. *Political Psychology*, 33(4), 437-467. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9221.2012.00884.x>
- Glick, P. ve Fiske, S. T. (1996). The Ambivalent Sexism Inventory: Differentiating hostile and benevolent sexism. *Journal of Personality and Social Psychology*, 70(3), 491-512. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.70.3.491>
- Glick, P. ve Fiske, S. T. (2001). An ambivalent alliance: Hostile and benevolent sexism as complementary justifications for gender inequality. *American Psychologist*, 56(2), 109-118. <http://dx.doi.org/10.1037/0003-066X.56.2.109>
- Gutierrez, A. S. (2018). Too many Asians in universities? The effect of social dominance orientation on support for admissions limits. *The Journal of Social Psychology*, 158(3), 393-404. <https://doi.org/10.1080/00224545.2017.1365685>
- Hasta, D. ve Karaçanta, H. (2017). Yetkecilik, sosyal baskınlık yönelimi ve siyasi görüş. *Türk Psikoloji Yazıları*, 20(40), 23-34.
- Henry, P. J., Sidanius, J., Levin, S. ve Pratto, F. (2005). Social dominance orientation, authoritarianism, and support for intergroup violence between the Middle East and America. *Political Psychology*, 26(4), 569-583. <http://dx.doi.org/10.1111/j.1467-9221.2005.00432.x>
- Hindriks, P., Verkuyten, M. ve Coenders, M. (2014). Dimensions of social dominance orientation: The roles of legitimizing myths and national identification. *European Journal of Personality*, 28(6), 538-549. <https://doi.org/10.1002/per.1955>
- Hittner, J. B., Finger, M. S., Mancuso, J. P. ve Silver, N. C. (1995). A Microsoft FORTRAN 77 program for contrasting part correlations and related statistics. *Educational and Psychological Measurement*, 55(5), 777-784. <https://doi.org/10.1177/0013164495055005010>

- Ho, A. K., Sidanius, J., Kteily, N., Sheehy-Skeffington, J., Pratto, F., Henkel, K. E., ve Stewart, A. L. (2015). The nature of social dominance orientation: Theorizing and measuring preferences for intergroup inequality using the new SDO₇ scale. *Journal of Personality and Social Psychology*, 109(6), 1003-1028. <http://dx.doi.org/10.1037/pspi0000033>
- Ho, A. K., Sidanius, J., Pratto, F., Levin, S., Thomsen, L., Kteily, N. ve Sheehy-Skeffington, J. (2012). Social dominance orientation: Revisiting the structure and function of a variable predicting social and political attitudes. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 38(5), 583-606. <https://doi.org/10.1177/0146167211432765>
- Jost, J. T. ve Banaji, M. R. (1994). The role of stereotyping in system-justification and the production of false consciousness. *British Journal of Social Psychology*, 33(1), 1-27. <https://doi.org/10.1111/j.2044-8309.1994.tb01008.x>
- Jost, J. T. ve Kay, A. C. (2005). Exposure to benevolent sexism and complementary gender stereotypes: Consequences for specific and diffuse forms of system justification. *Journal of Personality and Social Psychology*, 88(3), 498-509. doi: 10.1037/0022-3514.88.3.498
- Jost, J. T. ve Thompson, E. P. (2000). Groupbased dominance and opposition to equality as independent predictors of selfesteem, ethnocentrism, and social policy attitudes among African Americans and European Americans. *Journal of Experimental Social Psychology*, 36, 209-232. <https://doi.org/10.1006/jesp.1999.1403>
- Jylhä, K. M. ve Akrami, N. (2015). Social dominance orientation and climate change denial: The role of dominance and system justification. *Personality and Individual Differences*, 86, 108-111. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2015.05.041>
- Karaçanta, H. (2002). *Üniversite öğrencilerinin sosyal baskınlık yönelimi ve başka bazı değişkenler açısından karşılaştırılması* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Karayeğen, G. (2015). *Çevreci tutum ve davranışlar: Sosyal baskınlık yönelimi, yetkecilik ve ahlak açısından bir değerlendirme* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Kay, A. C. ve Jost, J. T. (2003). Complementary justice: Effects of "poor but happy" and "poor but honest" stereotype exemplars on system justification and implicit activation of the justice motive. *Journal of Personality and Social Psychology*, 85(5), 823. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.85.5.823>
- Kaynak-Malatyalı, M., Kaynak, B. D. ve Hasta, D. (2017). A social dominance theory perspective on attitudes toward girl child marriages in Turkey: The legitimizing role of ambivalent sexism. *Sex Roles*, 77(8-9), 687-696. <https://doi.org/10.1007/s11199-017-0750-2>
- Kteily, N., Bruneau, E., Waytz, A. ve Cotterill, S. (2015). The ascent of man: Theoretical and empirical evidence for blatant dehumanization. *Journal of Personality and Social Psychology*, 109(5), 901-931. <https://doi.org/10.1037/pspp0000048>
- Kugler, M. B., Cooper, J. ve Nosek, B. A. (2010). Group-based dominance and opposition to equality correspond to different psychological motives. *Social Justice Research*, 23(2-3), 117-155. <https://doi.org/10.1007/s11211-010-0112-5>
- Langer, M., Vasilopoulos, P., McAvay, H. ve Jost, J. T. (2020). System justification in France: Liberté, égalité, fraternité. *Current Opinion in Behavioral Sciences*, 34, 185-191. doi: 10.1016/j.cobeha.2020.04.004
- Larsson, M. R., Björklund, F. ve Bäckström, M. (2012). Right-wing authoritarianism is a risk factor of torture-like abuse, but so is social dominance orientation. *Personality and Individual Differences*, 53(7), 927-929. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2012.06.015>
- Lee, I. C., Pratto, F. ve Johnson, B. T. (2011). Intergroup consensus/disagreement in support of group-based hierarchy: An examination of socio-structural and psycho-cultural factors. *Psychological Bulletin*, 137(6), 1029-1064. <https://doi.org/10.1037/a0025410>

- Meng, X. L., Rosenthal, R. ve Rubin, D. B. (1992). Comparing correlated correlation coefficients. *Psychological Bulletin*, 111(1), 172-175. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.111.1.172>
- Michinov, N., Dambrun, M., Guimond, S. ve Méot, A. (2005). Social dominance orientation, prejudice, and discrimination: A new computer-based method for studying discriminatory behaviors. *Behavior Research Methods*, 37(1), 91-98. <https://doi.org/10.3758/BF03206402>
- Osborne, D. ve Davies, P. G. (2009). Social dominance orientation, ambivalent sexism, and abortion: Explaining pro-choice and pro-life attitudes. L. B. Palcroft ve M. V. Lopez (Ed.). *Personality assessment: New research*, içinde (s. 309-320). Hauppauge, NY: Nova.
- Pratto, F. (1999). The puzzle of continuing group inequality: Piecing together psychological, social, and cultural forces in social dominance theory. M. P. Zanna (Ed.), *Advances in experimental social psychology* içinde (s. 191-263). New York: Academic Press.
- Pratto, F., Çıdam, A., Stewart, A. L., Zeineddine, F. B., Aranda, M., Aiello, A., Henkel, K. E. (2013). Social dominance in context and in individuals: Contextual moderation of robust effects of social dominance orientation in 15 languages and 20 countries. *Social Psychological and Personality Science*, 4(5), 587-599. <http://dx.doi.org/10.1177/1948550612473663>
- Pratto, F., Sidanius, J. ve Levin, S. (2006). Social dominance theory and the dynamics of intergroup relations: Taking stock and looking forward. *European Review of Social Psychology*, 17, 271-320. <http://dx.doi.org/10.1080/10463280601055772>
- Pratto, F., Sidanius, J., Stallworth, L. M. ve Malle, B. F. (1994). Social dominance orientation: A personality variable predicting social and political attitudes. *Journal of Personality and Social Psychology*, 67(4), 741-763. <http://dx.doi.org/10.1037/0022-3514.67.4.741>
- Pula, K., McPherson, S. ve Parks, C. D. (2012). Invariance of a two-factor model of social dominance orientation across gender. *Personality and Individual Differences*, 52(3), 385-389. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2011.10.046>
- Sakallı-Uğurlu, N. (2002). Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 17(49), 47-58.
- Sibley, C. G., ve Liu, J. H. (2004). Attitudes towards biculturalism in New Zealand: Social dominance and Pakeha attitudes towards the general principles and resource-specific aspects of bicultural policy. *New Zealand Journal of Psychology*, 33(2), 88-99.
- Sibley, C. G., Robertson, A. ve Wilson, M. S. (2006). Social dominance orientation and right-wing authoritarianism: Additive and interactive effects. *Political Psychology*, 27(5), 755-768. <http://dx.doi.org/10.1111/j.1467-9221.2006.00531.x>
- Sidanius, J., Kteily, N., Sheehy-Skeffington, J., Ho, A. K., Sibley, C. ve Duriez, B. (2013). You're inferior and not worth our concern: The interface between empathy and social dominance orientation. *Journal of Personality*, 81(3), 313-323. <https://doi.org/10.1111/jopy.12008>
- Sidanius, J. ve Pratto, F. (1993). The inevitability of oppression and the dynamics of social dominance. P. Sniderman, P. E. Tetlock ve E. G., Carmines (Ed.), *Prejudice, politics, and the American dilemma* içinde (s. 173-211). Stanford, CA: Stanford University Press.
- Sidanius, J. ve Pratto, F. (1999). *Social dominance: An intergroup theory of social hierarchy and oppression*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Stanley, S. K., Wilson, M. S., Sibley, C. G. ve Milfont, T. L. (2017). Dimensions of social dominance and their associations with environmentalism. *Personality and Individual Differences*, 107, 228-236. <http://dx.doi.org/10.1016/j.paid.2016.11.051>

- Swami, V., Neofytou, R. V., Jablonska, J., Thirlwell, H., Taylor, D. ve McCreary, D. R. (2013). Social dominance orientation predicts drive for muscularity among British men. *Body Image*, 10(4), 653-656. <https://doi.org/10.1016/j.bodyim.2013.07.007>
- Yıldırım, N. (2010). *Sivil toplum kuruluşu gönüllülerinin adil dünya inançları, sosyal baskınlık yönelimleri ve sistemi meşru algılama düzeyleri*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yıldırım, N. ve Akgün, S. (2013). Sivil toplum kuruluşu gönüllülerinin sosyal sistemin meşruiyetine ilişkin algıları, adil dünya inançları ve sosyal baskınlık yönelimi. *Journal of Society & Social Work*, 24(1), 115-128.

Ek 1. Yeni Sosyal Baskınlık Yönelimi Ölçeği (SBY₇) Maddeleri

Sosyal Baskınlık Yönelimi- Eşitlik Karştı Olma (SBY-EKO)

Düz-Kodlu Maddeler

2. Grupların eşitliği öncelikli hedefimiz olmamalıdır.
7. Bütün grupların eşit yaşam koşullarına sahip olmasını güvence altına almaya çabalamamalıyız.
12. Grupları eşit hale getirmeye çalışmak adaletli bir şey değildir.
15. Grupların eşit olması için uğraşmamalıyız.

Ters-Kodlu Maddeler

1. Ne kadar çaba gerektirirse gerektirsin, tüm grupların hayatta eşit şansa sahip olmasını sağlamak için mücadele etmeliyiz.
9. Grupların eşitliği idealimiz olmalıdır.
10. Tüm gruplara başarılı olmaları konusunda eşit şans vermek için çalışmalıyız.
11. Farklı grupların koşullarını eşitlemek için elimizden ne geliyorsa yapmalıyız.

Sosyal Baskınlık Yönelimi- Baskınlık (SBY-B)

Düz-Kodlu Maddeler

3. Bazı insan grupları elbette diğer gruplardan daha aşağı konumdadır.
5. Bazı insan grupları buldukları yerde tutulmalıdır.
8. İdeal bir toplum, bazı grupların en üstte diğer grupların ise en altta olmasını gerektirir.
16. Belirli grupların en üstte diğerlerinin en altta olması belki iyi bir şeydir.

Ters-Kodlu Maddeler

4. En alttaki gruplar buldukları yerde kalmak zorunda olmamalıdır.
6. Toplumda hiçbir grup baskın olmamalıdır.
13. Grup baskınlığı kötü bir şeydir.
14. En alttaki gruplar da tıpkı en üsttekiler kadar değerlidir.